

שאלות ותשובות - עילת הסבירות

1. כיצד ביטול עילת הסבירות תפגע במערכת הבריאות וברופאים?

לאחר הרפורמה וביטול עילת הסבירות - בג"צ, בתי המשפט ובתי הדין לעבודה לא יוכלו לדון בכל הנושאים שהם בסמכות שר הבריאות, למשל:

- מינויים של רופא ממשלתי/מחוזי.
- מינויים של חברי ועדות המשמעת של משרד הבריאות (על פי פקודת הרופאים).
- החלטות בדבר העונש לרופא העובר עבירת משמעת.
- קביעת רשימה של מחלות מדבקות.
- הקמה או סגירה של מחלקות ויחידות מקצועיות בבתי החולים [קביעת הכללים ואמות המידה הן בידי שר הבריאות בהסכמת שר האוצר].
- קביעת הוראות בקשר להתקנה ולהפעלה של מצלמות במרחב המשותף ובמרחב הפרטי.
- קביעת הסמכויות שבידי המועצה המדעית כיום - תארי מומחה, פטור מבחינות וכיוצ"ב.
- קביעת תקופת ההתלייה של רישיון רופא שהותלה.
- העברת ביקורת שיפוטית על אי פעילות הממשלה והשרים בכל הנוגע לאלימות כנגד רופאים, אי קידום אמצעי ענישה בחוק וכיוצ"ב.
- פיקוח על שירותי הבריאות הניתנים למטופלים.
- ביקורת שיפוטית על תקצוב של מערכת הבריאות והטיפולים השונים למבוטחים, מתן חיסונים וכיוצ"ב.
- הקצאת משאבים לבתי החולים הפסיכיאטרים.
- הגבלת שכר הרופאים - העדר יכולת לדון ולבקר החלטות שרי האוצר ושרי הבריאות.

2. עילת הסבירות אינה העילה היחידה באמצעותה רשאי השופט להביע דעתו על פעילות הממשלה או מי משריה - יש גם את עילת המידתיות, אפליה ושוויון, כללי צדק טבעי וכיוצ"ב.

עילת המידתיות, אפליה ושוויון וכללי טבעי שאינן מעוגנות בחוק ואין בהן כדי ליתן מענה לכל המקרים והנסיבות בהן ניתנו החלטות של הממשלה ושריה.

למשל - בשאלה של מינוי פוליטי או מינוי בלתי מקצועי, עילת המידתיות אינה מתאימה. כנ"ל לגבי פיטורים של גורם מקצועי אותו מבקש מי מהשרים לפטר - עילת מידתיות לא נותנת מענה. בנוסף, עילות של שוויון, אפליה, ושיקולים זרים, לעיתים קרובות קשה מאוד להוכיח אותן בעובדות, קשה לקבל נתונים מצדדים שלישיים שמבקשים לשמור על פרטיותם או לא להיות מעורבים בשיח. במקרים כגון אלה, עילת הסבירות היא העילה שיכולה לסייע וליתן מענה במסגרת שקילת הדברים. נציין כי ההלכה קובעת שאין להתערב בהחלטת רשות אלא אם מדובר באי סבירות קיצונית.

3. האם הנוסח החדש של הצעת חוק יסוד השפיטה מרכז את הגבלת השימוש בעילת הסבירות?

לא. הנוסח המעודכן שיצא לאחר ההצעה הראשונה על הצעת החוק הגביל אף יותר את סמכות בתי המשפט. הנוסח הנ"ל מבטל את הביקורת השיפוטית החלטות השרים, לרבות המנעות מהפעלת כל סמכות.

אין המדובר הוא בריכוך, המשמעות היא העדר חובה של ראש הממשלה ושריו לפעול בסבירות בקשר לכל החלטה הנמצאת בסמכותם.

לשון הצעת החוק המתוקנת היא: .

בסעיף 15 לחוק-יסוד: השפיטה, אחרי סעיף קטן (ד) יבוא: (1) על אף האמור בחוק יסוד זה, מי שבידו סמכות שפיטה על פי דין, לרבות בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק, לא ידון בעניין סבירות ההחלטה של הממשלה, של ראש הממשלה או של שר אחר, ולא ייתן צו כלפי מי מהם בעניין כאמור; בסעיף זה: "החלטה" – כל החלטה לרבות בענייני מינויים או החלטה להימנע מהפעלת כל סמכות."

4. כמה פעמים בג"צ התערב לטובת הר"י תוך שימוש בעילת הסבירות לשם ביטול החלטת ממשלה או החלטת שר?

על פי רוב בג"ץ אינו מתערב בהחלטת שר אולם עצם הדיון בבג"ץ מביא להחלטה מאוזנת יותר ולעידונים. כך לדוגמא צומצם באופן משמעותי הכוונה להעביר הנפקת תרופות לרוקחים.

עצם קיום עילת הסבירות מחייב את הממשלה ושריה, לרסן את עצמם בעת קבלת ההחלטות והאצלת הסמכויות ולשקול בכובד ראש את הדברים טרם קבלת ההחלטות, תוך ידיעה והבנה כי החלטותיהם אלה נתונות לביקורת ואפילו לביטול במידה והן אינן סבירות ובמידה ויש בהן כדי לפגוע במאן שהוא באופן בלתי הולם ושלא לצורך - באופן בלתי סביר.

5. למה לא נכון לצמצם את היכולת לדון ולהשתמש בעילת הסבירות כנגד הממשלה ושריה שנבחרו בבחירות דמוקרטיות?

הר"י מתקוממת כנגד ביטול עילת הסבירות ככל שהדבר נוגע למינויים מקצועיים או החלטות מקצועיות בלבד! והדבר נוגע לעבודתם היום יומית.

6. נדגיש כי החלטות הממונה על השכר הן החלטות מכח סמכויות שר האוצר שהואצלו אליו ולכן אם תעבור עילת הסבירות במתכונתה קיים ספק אם נוכל לבקר את החלטותיו.